Rafiki

8. klasse – Ungdomsuddannelser

LAND: Kenya, 2018

SPROG: Swahili og engelsk med danske undertekster

CENSUR: Ej fastsat af Medierådet

ORIGINAL TITEL: Rafiki

GENRE: Drama

INSTRUKTION: *Wanuri Kahiu*

VARIGHED: 5 min.

FAG: Sundheds-og seksualundervisning og familiekundskab

TEMAER: Homofobi, Identitet, Kenya, LGBTQ, Menneskerettigheder, Seksuel identitet

BILLEDERNE fra filmen i undervisningsmaterialet er fra Filmbazar

Undervisningsmaterialet er udviklet af © Salaam Film & Dialog. Skribent: Lisbeth Lyngse.

Indhold

Velkommen til Salaam Film & Dialog 3
Om Salaams oplægsholdere 4
Om Salaams temaer og filmudvalg 4
Salaam og Verdensmålene 5
Verdensmål #16: 5
Handlingsreferat 6
Persongalleri 8
Baggrund om Kenya 10
Sundheds- og seksualundervisning og familiekundskab 11
Øvelse: De seksuelle rettigheder 11
De seksuelle rettigheder 14

Velkommen til Salaam Film & Dialog

Salaam Film & Dialogs landsdækkende filmfestival og skoleaktiviteter koncentrerer sig om to vigtige fokusområder, som vi ønsker at gøre det nemt at arbejde med i skolernes undervisning: Interkulturel kompetence og den globale dimension, som også indgår i FN's Verdensmål 4.7.

Interkulturel kompetence

Film er en magisk nøgle til kulturel nysgerrighed, bevidsthed og forståelse, især på grund af mediets formidable evne til at skabe identifikation hos den enkelte – for slet ikke at tale om alle de muligheder, som filmens æstetik og musik byder på. På baggrund af filmoplevelserne skaber vi personlige møder, som udfordrer stereotyper og nuancerer forestillinger og holdninger til fællesmenneskelige eksistentielle temaer.

Den globale dimension i undervisningen

Med film fra alverdens lande og levende, personlige oplæg tilbyder Salaam øget indsigt i verdens kulturer til fordel for et åbent og globalt udsyn. Vores aktiviteter med film og dialog kan bruges i alle fag og bidrager til arbejdet med den internationale dimension i skolen, som også bør omfatte udviklingslande.

Folkeskolens formål: § 1. Folkeskolen skal i samarbejde med forældrene give eleverne kundskaber og færdigheder, der: forbereder dem til videre uddannelse og giver dem lyst til at lære mere, gør dem fortrolige med dansk kultur og historie, giver dem forståelse for andre lande og kulturer, bidrager til deres forståelse for menneskets samspil med naturen og fremmer den enkelte elevs alsidige udvikling.

Brug materialet før og efter filmoplevelsen

Det er en god ide at forberede eleverne på oplevelsen med film og oplæg i biografen ved at give dem materialets opgaveark *inden* filmoplevelsen. Filmen vil for de fleste tage ukendt stof op, og her kan det være nyttigt at gennemgå de korte tekster med baggrundsviden, som findes i materialet. Det kan samtidigt skærpe elevernes spørgsmål til Salaams oplægsholder.

Salaams undervisningsmateriale indeholder et handlingsreferat med personkarakteristikker. Det skal ikke udleveres til eleverne inden filmen, da det afslører handlingen, men det støtter en detaljeret genkaldelse af filmens handling og hovedpersoner i det efterfølgende arbejde i klassen. Desuden er der opgaver og øvelser med forskellige faglige udgangspunkter – udformet som sider til print, tilpasset videns- og færdighedsmål for fagene.

Om Salaams oplægsholdere

I Salaam ser vi grundlæggende mangfoldighed som en mulighed, der kan styrke vores samfund. Ofte er det først, når nogen udefra stiller spørgsmål, at vi bliver klar over, hvordan og ikke mindst hvorfor vi gør, som vi gør. At stille gode spørgsmål kræver dog at vi ved, hvordan vi skal interagere med hinanden i et mangfoldigt samfund på en konstruktiv måde. Den udfordring tager vi op.

Derfor taler vi på Salaam om ”et kulturelt dobbeltblik” fremfor ”to-sprogethed”. Vi har valgt at prioritere oplægsholdere, der har flere kulturer og sprog tæt inde på livet, da vi mener, at deres særlige blik på kulturelle fænomener er berigende og lærerigt.

Det falder i tråd med Salman Rushdies synspunkt i ”Imaginary Homelands” fra 1991. Han skriver, at forfattere med migrantbaggrund kan have et privilegeret udgangspunkt at betragte verden ud fra, fordi de med deres dobbelte nationale tilhørsforhold og deres ’ude-af-land og ude-af-sprog’-oplevelse er tvunget til at anskue tingene fra flere sider. Det kan bidrage til en mere nuanceret behandling af mange emner. Med Salaam skaber vi et rum, hvor børn og unge øver sig i at møde forskellige kulturer med åbenhed frem for fordomme.

Om Salaams temaer og filmudvalg

I Salaam arbejder vi på at give elever og lærere kendskab til forskellige kulturer og belyser samtidig vigtigheden af at kende ens eget kulturelle udgangspunkt, for at kunne se på det mere klart i forhold til andres. Det er vigtigt, at de nye generationer lærer at tilpasse sig et samfund, der bliver mere og mere globalt orienteret med verdensomspændende infrastruktur og fælles globale udfordringer. Derfor arbejder Salaam aktivt på at bringe den globale undervisning ind på skoleskemaet, med afsæt i stærke filmoplevelser.

Den behandling af filmenes temaer, vi lægger op til, udspringer af en forståelse af, at alle kulturer er flerstemmige og nuancerede. Vi ser og oplever alle verden gennem kulturelle briller, som formes af vores omgivelser, opvækst, køn, seksualitet og etnicitet. Alt for ofte forstår vi kun en anden kultur ud fra vores egne kulturelle briller.

I Salaam ønsker vi at støtte en proces, hvor vi sammen lærer at se ud over vores kulturelle brillers logik. Kultur er mangfoldig, flersidet og broget og forandres konstant gennem nye samspil, erkendelser og indtryk. Vi håber det kan være med til at forbedre diskussionerne om kulturspørgsmål. De emner, Salaam tager op, har ofte rod i konflikter inden for samfund eller kulturer. Emnerne tages op ud fra en målsætning om nuancering og problemløsning.

Yderligere læsning om kulturbegrebets brogede videnskabelige historie kan findes i Kirsten Hastrups bog ”Kultur – det fleksible fællesskab”. Forfatteren Chimamanda Ngozi Adichies TED Talks er et andet inspirerende bud. inspirerende bud.

Salaam og Verdensmålene

Salaam samarbejder med NGO'er, foreninger og organisationer der tilbyder undervisningsmaterialer til skolernes arbejde med FN's Verdensmål.

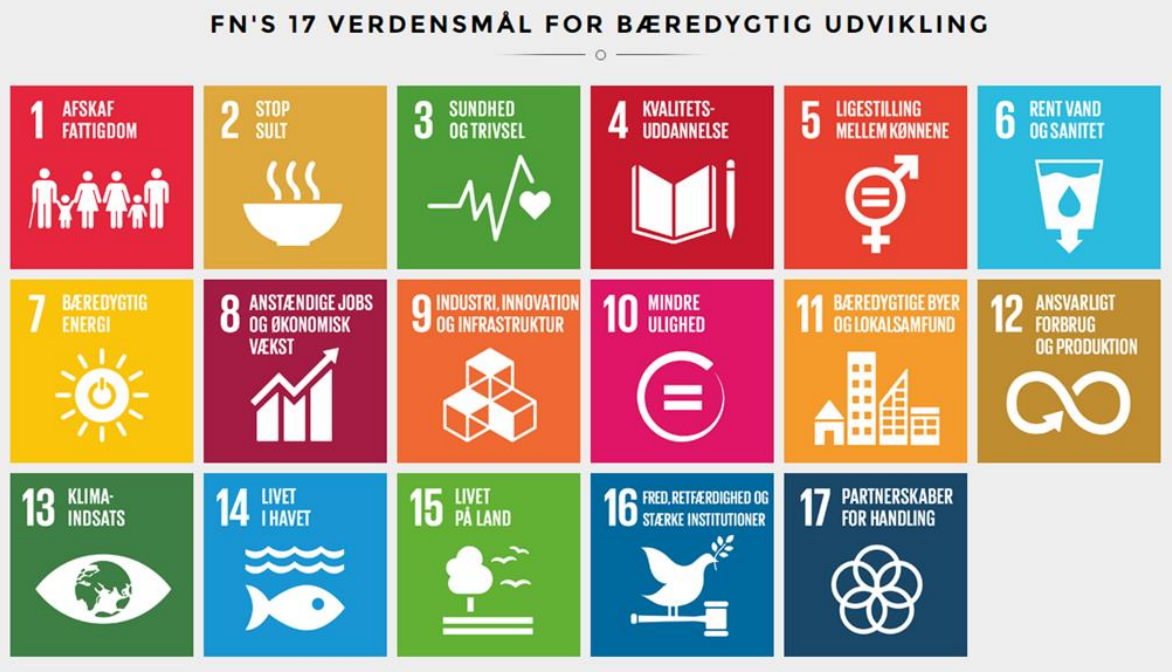

Hvert år i august afsætter skoler verden over en uge til at fokusere på Verdensmålene, hvor lærere og elever samles om lokale og globale indsatser for målene. Der arbejdes i øvrigt året rundt på målenes indfrielse, og Salaam opfordrer til en øget bevidsthed skoleåret igennem. Én ting er at blive enige om så store målsætninger – noget andet er at gøre dem til virkelighed. Første skridt på vejen er, at verdens befolkning kender til målene.

Verdensmål 4.7

Inden 2030 skal alle elever have tilegnet sig den viden og de færdigheder, som er nødvendig for at fremme en bæredygtig udvikling, herunder bl.a. gennem undervisning i bæredygtig udvikling og en bæredygtig livsstil, menneskerettigheder, ligestilling mellem kønnene, fremme af en fredelig og ikke-voldelig kultur, globalt borgerskab og anerkendelse af kulturel mangfoldighed og af kulturens bidrag til en bæredygtig udvikling.

Filmen *Rafiki* kan sammen med undervisningsmaterialet starte en samtale relateret til:
Verdensmål #16: Fred, retfærdighed og stærke institutioner. Vi skal støtte fredelige og inkluderende samfund. Give alle adgang til retssikkerhed og opbygge effektive, ansvarlige og inddragende institutioner på alle niveauer

Handlingsreferat

Kena er en ung kvinde, der bor i Nairobi, hvor hun mødes med sin gode ven Blacksta. De tager sammen hen til en lille cafe, hvor de mødes med en anden ven. Blacksta er småkærester med kioskejerens datter, som er jaloux på Kena. Hun er ikke klar over, at Kena er lesbisk – ingen af dem er, for I Kenya er det forbudt at være homoseksuel.

På vejen hen til sin fars kiosk, hvor hun hjælper til, ser hun Ziki, som står og pjatter sammen med to veninder. Ved kiosken hænger valgplakater med faren, som stiller op til et lokalvalg. På vej hjem henter hun brød i cafeen, og så siger mama Atim, som ejer cafeen og er kvarterets sladdertante, at Kena kan fortælle sin mor, at den kvinde Kenas far bor sammen med, er gravid.

Kena bor sammen med sin fraskilte mor, som er bitter på faren, og Kena kan ikke få sig til at fortælle at faren skal have et barn med en anden kvinde. Næste dag spørger Kena faren, hvorfor han ikke har sagt det. Han siger at han har prøvet, at han vil have at hun skal være drengens storesøster, og at han håber at hun vil sige det til moren. Hun går fra kiosken og møder Blacksta, som har et godt øje til Ziki, og Kena fortæller ham, at hun er Okemis datter, og at han stiller op til valget mod hendes far.

I kirken er Ziki der, sammen med sine forældre. Kena er der sammen med sin meget religiøse mor og faren er der med sin nye kone. Moren opdager, at farens nye kone er gravid. På gaden mødes Kena og Ziki, og de tager sammen på cafeen. Mama Atim og hendes datter begynder straks at komme med bemærkninger om at de to politikeres døtre er sammen. De går fra cafeen og sætter sig op på et tag og snakker sammen. Ziki siger til Kena, at i stedet for at blive sygeplejerske, skulle hun hellere læse til læge. Selv vil Ziki ud og se verden. Hun vil ikke være en typisk kenyansk husmor, så de lover hinanden, at de vil være anderledes end de fleste.

Kenas mor er glad for at de ses. Hun mener at familien Okemi kan løfte Kena socialt. Under et regnvejr søger de ly i et gammelt bilvrag, og her mærker de begge, at der er noget mere end venskab mellem dem. De er mere og mere sammen og går også på dates. Kenas far ser dem en aften, hvor de kommer hjem, og bliver vred over, at Kena er sammen med Okemis datter. Det vil dem, der støtter hans valgkamp ikke blive glade for.

En dag Kena og Ziki er sammen med Kenas venner er de som sædvanlig efter en fyr som er bøsse. Kena går ud til det gamle bilvrag og Ziki følger efter. Kena har pyntet bilen med lys og kager, og de er sammen seksuelt. Blacksta opdager, at Kena har været ude hele natten. Han tror at hun har været sammen med en anden fyr, og Blacksta prøver at overtale hende til at vælge ham frem for den anden. Det hører mama Atims datter og bliver endnu mere jaloux på Kena. Zikis veninder ser dem også sammen og bliver jaloux.

I kirken fordømmer præsten LGBTQ-personer, mens Ziki prøver at holde Kena i hånden. Kena går og Ziki følger efter hende. De kommer op at skændes. Kena mener, de skal være forsigtige, men det vil Ziki ikke. De skilles og Kena er ked af det. Blacksta tager hende med en tur på motorcyklen, men hun tænker kun på Ziki.

Kenas far beder hende passe kiosken og imens er Ziki sammen med sine veninder udenfor. En af veninderne kaster sig over Kena og vil have hende til at holde sig fra Ziki. De kommer op og slås, og Ziki får Kena væk fra veninden – de er sammen igen. Men Zikis mor ser, at Ziki og Kena kysser hinanden og vil smide Kena ud, men de flygter fra lejligheden sammen.

Veninderne og mama Atims datter ser dem løbe. De gemmer sig i bilvraget. Men mama Atim og hendes datter har fået en hel flok fra kvarteret til at komme for at overfalde pigerne. På politistationen bliver de hånet af betjentene. Zikis forældre henter hende, de er vrede, mens Kenas far er bekymret og trøster hende. Han følger hende hjem, hvor hendes mor er rasende og faren forsvarer hende. Moren bebrejder både Kena og faren. Hun mener at Kena er besat af dæmoner. Kena tager hen til Blacksta, som trøster hende.

I kirken beder præsten og menigheden for Kena. Hun er ulykkelig og hendes mor taler ikke længere til hende. Ved farens kiosk bliver hans valgplakater overmalet, og der kommer ikke kunder i kiosken. Blacksta vil heller ikke tale med hende, da hun siger til ham, at hun elsker Ziki. Hun prøver at tage hen til Ziki, hvor det viser dig, at forældrene er i færd med at sende hende til London.

Filmen slutter med en epilog: Flere år senere er Kena blevet læge. Mama Atim er indlagt. Hun vil ikke behandles af Kena, men fortæller hende, at Ziki er tilbage. De mødes igen, og man fornemmer, at kærligheden mellem dem stadig findes.

Persongalleri

Kena
Kena er fra filmens start, klar over sin seksualitet, men hun er nødt til at holde det hemmeligt fordi, det er forbudt at være lesbisk i Kenya. Hun arbejder i sin fars kiosk og drømmer om at blive sygeplejerske, men Ziki får hende til at drømme højere og læse til læge. Da Kena er en både stærk og stædig person, ser vi i filmens epilog, at det lykkes for hende.

Kenas mor
Kenas forældre er skilt og moren er meget bitter over det. Hun er dybt religiøs og tror på det, når præsten i kirken siger, at homoseksualitet er en synd, og mener at Kena er besat af dæmoner. Hun er snobbet og glad for at Kena og Ziki ses, da Zikis forældre er højere oppe på den so ciale rangstige.

Kenas far
Kenas far har en kiosk og stiller op til lokalvalget. Han er lidt af en kry ster og tør ikke fortælle Kenas mor, at hans nye kone er gravid. Det hå ber han Kena vil klare for ham. Da Kena og Ziki ender på politistationen, er han den, der trøster hende

Ziki
Ziki er en forkælet pige, der er vant til at få det hun ønsker sig. Da Kena og Ziki møder hinanden er hun ikke lige så sikker på sin seksualitet som Kena. Men hun er klar over, at hun ikke vil være en typisk kenyansk husmor. Ziki er en provokatør og vil holde Kena i hånden i kirken. Men da forældrene vil sende hende bort, har hun ikke styrken til at stå imod.

Zikis mor
Zikis mor er hjemmegående husmor, og hendes største bekymring er, hvad andre tænker, da hun opdager at Ziki er lesbisk. Hun vil hellere sende sin datter væk end hjælpe hende med at finde sin identitet som lesbisk.

Zikis far
Zikis far stiller op til valget mod Kenas far. Han har penge og bruger meget mere på valgkampen end Kenas far har mulighed for. Da han bli ver vred over at Kena og Ziki ses, er det fordi Zikis far er hans modstan der i valgkampen.

Blacksta
Blacksta og Kena er venner selvom han hellere vil være kæreste med hende. Han er en god ven lige indtil det går op for ham, at Kena er lesbisk. Det kan han ikke acceptere.

Mama Atim og hendes datter
Mama Atim og hendes datter er kvarterets sladdertanter. Datteren er fra starten sur på Kena, da Blacksta er forelsket i Kena selvom han kærester lidt med hende.
Det er mama Atim og datteren, der udløser katastrofen da de sladrer om Kena og Ziki og får en flok fra kvarteret til at overfalde pigerne.

Baggrund om Kenya

BEFOLKNING: Der bor 34,7 mio. mennesker i Kenya. Befolkningen er præget af massiv fattigdom og arbejdsløshed, og den store befolkningsvækst hjælper ikke på situationen.

SPROG: Engelsk og swahili er officielle sprog i Kenya, men derudover findes der ca. 60 forskellige afrikanske sprog.

HOVEDSTAD: Nairobi

RELIGION: Størstedelen af befolkningen, ca. 82%, regnes for kristne. De traditionelle afrikanske religioner har også flere kirker og tilhængere, hvor nogle blander sig med den kristne tro. Derudover findes der muslimer, hinduer og andre religioner i mindre grad.

Kilde: Rotsee2

LGBTQ I KENYA: Kenya var oprindeligt et vigtigt handels- og indvandringsområde. Før den britiske kolonisering anerkendte man seksuelle minoriteter, og det var ikke forbudt at have intime forhold til personer af samme køn. Flere gamle hulemalerier viser mænd sammen med mænd og kvinder sammen med kvinder. Da briterne erklærede området for britisk protektorat i 1895, ankom britiske missionærer, som ikke anerkendte homoseksualitet og kun anså sex som en måde at få børn på. Samtidig indførte briterne egne straffelove, bl.a. love som forbød homoseksualitet.

Da Kenya i 1963 blev en uafhængig stat, beholdte den nye republik de britiske straffelove – også dem, der forbød homoseksualitet. På den måde fortsatte den negative holdning til homoseksualitet. I dag argumenterer regeringen og andre modstandere af homoseksualitet for disse love ved bl.a. at sige, at homoseksualitet er vestligt importeret og ”u-afrikansk”. Det er noget af et paradoks, når man tager den oprindelige tradition i betragtning. I dag kan man risikere op til 14 års fængsel for at udføre en homoseksuel handling.

Men det er ikke kun retssystemet, som diskriminerer LGBTQ-personer i Kenya. De bliver udsat for diskrimination, stigmatisering og vold og mange homoseksuelle bliver smidt ud af skole og bopæl eller sågar udsat for ”corrective rape” (korrigerende voldtægt), dvs. at familie eller andre i det omkringliggende samfund voldtager den homoseksuelle for at omvende dennes seksualitet.

Kilder: Operation Dagsværk, Den Store Danske

Sundheds- og seksualundervisning og familiekundskab

Kompetenceområde: Køn, krop og seksualitet

Kompetencemål efter 9. klassetrin: Eleven kan vurdere normer og rettigheder for krop, køn og seksualitet i et samfundsmæssigt perspektiv.

Øvelse: De seksuelle rettigheder

Ifølge FN's menneskerettighedserklæring er alle mennesker frie og lige. Enhver har ret til at være sig selv uden at blive udsat for diskrimination eller vold. Menneskerettighederne skal beskytte det enkelte individ mod krænkelser - det vil sige, at i henhold til menneskerettighederne, er det forbudt at true, håne eller nedværdige grupper af personer offentligt, på grund af faktorer som race, hudfarve, seksuel orientering, national eller etnisk oprindelse og tro. Med FN's Verdensmål 10, skal vi "sikre, at alle har lige muligheder, og vi skal reducere sociale uligheder, bl.a. ved at eliminere diskriminerende love, politik og praksis" inden 2030. Selv om der er tale om en rettighed, oplever mennesker rundt om i verden, også i Danmark, alligevel at blive krænket, i form af fordomme eller mobning. Det kan også udarte sig til decideret vold eller chikane.

Kender du dine seksuelle rettigheder?

I grupper:
Dan grupper på 4-5 personer. Hver gruppe får uddelt en kopi af de seksuelle rettigheder.

- Læs i grupper eller i klassen de 10 artikler: ”De seksuelle rettigheder” på side 14.
- Klip arket i stykker, så I har 10 stykker papir med én rettighed på hver.
- Diskuter, hvad hver rettighed betyder, og hvor vigtige de er for danske unge.
- I skal nu bestemme hvilke rettigheder, I mener, er mest relevante. I skal lægge dem som en pyramide: Den vigtigste øverst, dernæst de to næst vigtigste og så de næste tre osv.

Det kan være svært at blive enige om, hvad der er vigtigst, men prøv at finde kompromisser, der kan tilgodese holdninger hos alle i grupperne.
Når alle grupper er færdige, skal I præsentere jeres “pyramider” i klassen

- Diskuter i fællesskab forskelle og ligheder i jeres prioriteringer. Redegør for hvorfor har I valgt, som I har gjort.

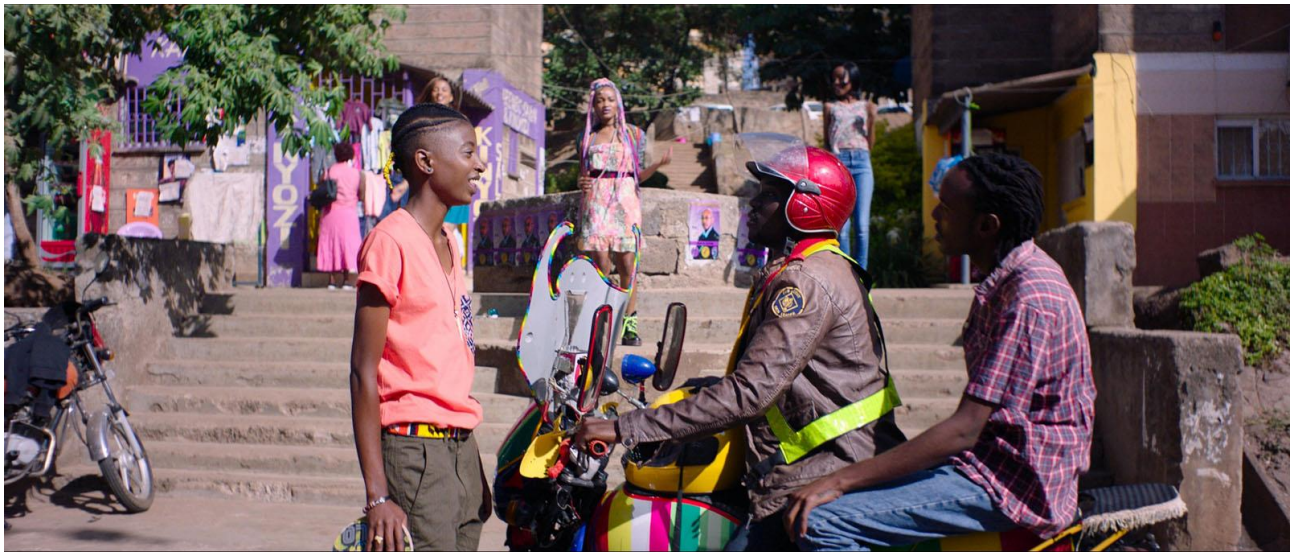

I klassen:
Slut af med at forholde jer til disse spørgsmål:

- Gælder disse rettigheder kun for unge – eller for alle mennesker?
- Er der nogen rettigheder, der mangler?
- Hvilke af disse rettigheder oplever I oftest bliver overtrådt i jeres eget liv?
- Hvad kan man gøre for at sikre, at unge ikke får overtrådt deres seksuelle rettigheder?
- Er dette rettigheder, som alle unge i Danmark eller Kenya har i dag? Hvis ikke, kom med eksempler på, hvordan de krænkes.
- Homoseksualitet er direkte ulovligt i mange afrikanske lande. Giv eksempler på, hvad det har af betydning for borgerne i Kenya, med særligt udgangspunkt i filmen *Rafiki.*

- Hvis unge har ret til at bestemme over deres egen krop, betyder det så også, at de har ret til at bestemme, hvilket tøj de går i, eller om de vil pierces/tatoveres/have fjernet hår på ben, kønsdele med videre?
- Hvis unge har ret til et privatliv, betyder det så, at forældrene ikke må kigge i deres børns mails/telefoner/chatprofiler eller gå ind på deres værelser uden at få lov?
- LGBTQ-personers rettigheder er meget forskellige verden over, og de ændrer sig hele tiden. Prøv at undersøge hvilke rettigheder LGBTQ-personer har i Rusland, USA og Polen. En af de organisationer, der følger situationen i verden er: https://ilga.org/
  Europa-Parlamentet følger også LGBTQ-personers rettigheder. Se her: http://www.europarl.europa.eu/news/da/headlines/world/20110624STO22597/lgbt-rettigheder-i-verden

Kilde: øvelsen er inspireret af undervisningsmateriale fra www.rettentilmig.dk

De seksuelle rettigheder

Artikel 1: Ret til lighed, lige beskyttelse af loven og frihed fra diskrimination baseret på køn og seksualitet. Det betyder: At unge har ret til ikke at blive diskrimineret på grund af deres køn og deres seksualitet, for eksempel ved, at andre taler om dem i et nedsættende sprog.	**Artikel 2:** Ret til medbestemmelse for alle, uanset køn eller seksualitet. Det betyder: At unge har ret til at blive spurgt til råds og blive hørt i forhold til temaer om sundhed og seksualitet.
Artikel 3: Ret til at leve, frihed, personlig sikkerhed og kropslig integritet. Det betyder: At unge har ret til selv at bestemme over deres egen krop og for eksempel til ikke at blive udsat for seksuelle overgreb.	**Artikel 4:** Ret til privatliv. Det betyder: At unge har ret til at have et privatliv, som deres forældre ikke blander sig i uden væsentlig grund.
Artikel 5: Ret til personlig autonomi og til retslig anerkendelse. Det betyder: At unge har ret til selv at vælge deres seksualitet og til at udforske deres seksualitet. Og at unge har ret til at leve i et samfund, hvor lovene anerkender dem som selvstændige individer.	**Artikel 6:** Ret til ytringsfrihed og forsamlingsfrihed. Det betyder: At unge har ret til at mene, hvad de vil om sex og seksuelle emner.
Artikel 7: Ret til sundhed og til at nyde godt af fordelene af videnskabelige fremskridt. Det betyder: At unge har ret til rådgivning om prævention og sexsygdomme, og at de f.eks. har ret til at få adgang til de nyeste præventionsformer.	**Artikel 8:** Ret til uddannelse og information. Det betyder: At unge har ret til at få seksualundervisning i skolen, og at unge har ret til at kunne finde oplysninger om blandt andet sex, sexsygdomme, prævention, abort, for eksempel på nettet.
Artikel 9: Ret til selv at vælge, om man vil indgå ægteskab eller ej, om man vil stifte familie samt ret til at bestemme, om man vil have børn, hvordan, hvornår og med hvem. Det betyder: At unge har ret til selv at vælge, hvem de vil være kærester med eller giftes med, og at unge har ret til at bruge prævention og til at få abort.	**Artikel 10:** Ret til at staten lever op til sit ansvar. Det betyder: At unge har ret til at leve i et samfund, der anerkender og overholder deres seksuelle rettigheder.

Kilde: Sexual Rights: An IPPF declaration. IPPF 2009 (www.ippf.org).
Oversat og bearbejdet af Sex & Samfund, 2011.
Læs mere om de seksuelle rettigheder på www.rettentilmig.dk.